

MÜZİKSEL İŞİTME, OKUMA VE YAZMA İLE İLGİLİ GELİŞTİRİLMİŞ ÖLÇME ARAÇLARININ İNCELENMESİ: İÇERİK ANALİZİ ÇALIŞMASI

INVESTIGATION OF DEVELOPED MEASUREMENT TOOLS RELATED TO MUSICAL
HEARING, READING AND WRITING: CONTENT ANALYSIS STUDY

Merve SOYCAN¹ – Ezgi BABACAN²

Öz

Eğitim, öğretim sürecinde yapılan ölçme ve değerlendirme, yürütülen eğitim programının niteliğini ortaya koymakta önemli bir unsur teşkil etmektedir. Ölçme ve değerlendirme için geliştirilen ölçme araçlarının, eğitimin her alanında olduğu gibi müzik eğitimi alanında da önemi büyüktür. İçeriği ile öğrencilerin ritim duygularını, notaları okuma, duyma ve yazma becerilerini, müziksel bellek ve dikkatlerini geliştirmeyi, müzikalitelere ve genel müzik başarılarını arttırmayı amaçlayan müziksel işitme, okuma, yazma (MİOY) dersi diğer müzik derslerine de alt yapı oluşturmaktadır. Eğitimde ölçmenin önemi göz önüne alındığında, müzik eğitimi için temel derslerden biri olduğu düşünülen MİOY eğitimi ile ilgili geliştirilmiş ölçme araçlarının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma, MİOY alanında geliştirilmiş olan ölçme araçlarının sistematik olarak incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmış, doküman incelemesi yoluyla elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Çalışmada kullanılacak olan kaynakları belirlemek amacıyla, literatür taraması yapılmış; konu ile ilgili yalnızca yurtiçi çalışmalar, YÖK tez veri merkezinden ulaşılabilen kaynaklar, yayımlanmış makaleler ve yazarı ile iletişime geçilerek ulaşılan ölçme araçları (n=22) çalışma kapsamına alınmıştır. Araştırmada yurt içi kaynaklardan ulaşılabildiği kadarıyla, MİOY alanında geliştirilmiş olan ölçme araçlarının yayın yılına, yayın türüne, örneklem grubuna, soru şekline, içeriğine ve geçerlik-güvenirliliğine göre dağılımı tablolaştırılarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müziksel İşitme Okuma Yazma (MİOY) Dersi, Ölçme Araçları, İçerik Analizi, Bilimsel Araştırma.

Abstract

Measurement and evaluation made during the education and training process constitute an important element in determining the nature of the education program being implemented. Measurement tools developed for measurement and evaluation are as very important in music education as it is in all areas of education. The musical hearing, reading and writing lessons, which aim to improve the student's musical qualities and general musical achievements, while developing their skills of reading, hearing and writing the rhythm, musical memory and attention, also creates the infrastructure for the other music lessons. Given the importance of measurement in education, the importance of improved measurement tools for musical hearing, reading, writing training which is thought to be one of the basic courses for music education, is emerging. This study was conducted in order to systematically examine the measurement tools developed in the field of musical hearing, reading and writing. The survey method was used in the research, and the data obtained by the document analysis was analyzed using the content analysis. In order to determine the resources to be used in the study, literature review was conducted; only domestic studies related to the subject, resources available from YOK thesis data center, published articles and measurement tools (n = 22) reached by communication with the writer were included in the scope of the study. In that study, as far as possible from the domestic sources, the distribution of the measurement instruments developed in the field of the musical hearing, reading and writing training according to publication year, publication type, sampling group, question shape, content and validity-reliability were investigated by studying them in table form.

Keywords: Musical Hearing Reading and Writing Course, Measuring Tools, Content Analysis, Scientific Research.

¹ Arş.Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, merveysyn@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2008-0311

² Doç.Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, ezgibabacan@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3175-6017

1. Giriş

Ölçme, sınanmak istenen bilişsel, duyuşsal ve devinişsel her davranışın türüne, içeriğine göre farklı yöntem ve araçların kullanımıyla gerçekleşme durumudur (Uçan, 1997:64). Hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme olarak dört temel öğeden oluşan eğitim programında, ölçme-değerlendirme, istendik davranışların tespit edilip ne kadar kazandırıldığı ve yapılan eğitimin ne kadarının kazandırıldığı kalite kontrolü ile ilgilidir (Demirel, 2005:5). Bu nedenle eğitim-öğretim sürecinde yapılan ölçme ve değerlendirme yürütülen eğitim programının niteliğini ortaya koymakta önemli bir unsur teşkil etmektedir. Eğitimin kontrol mekanizmasında ölçme olmadan değerlendirme yapılamaz, değerlendirme olmadan geribildirim verilemez ve sonuçlar hakkında istenilen bilgi edinilemez. Doğal olarak öğrenme ve öğretme sürecinde sistematik gelişme sağlanamaz (Dalkıran, 2006:2).

Çocukluk döneminden itibaren bireylerin belirli müzikal davranış ve beceri kazanmasını ya da bu davranış ve beceriyi geliştirmesini hedefleyen müzik eğitiminin, genel kapsamıyla teorik ve uygulamalı öğretim alanlarından biri müziksel işitme, okuma ve yazmadır. Müziksel işitme, okuma ve yazma eğitimiyle, müzik dili ve terimlerine hâkim olmayı, müziği müzik diliyle anlama ve anlatma becerisine sahip olmayı, tek ve çok sesli duyma becerisini geliştirmeyi, müzik teorisini kavraması ve edindiği bilgileri müzik yaparken aktif olarak kullanabilmeyi, müziksel okuma ve yazma becerisini geliştirmeyi, işitsel ve ritmik hafızayı geliştirmeyi ve bireysel ya da grup çalışmalarında sorumluluk duygusu kazandırmayı amaçlamaktadır (Say, 2005:536; MEB, 2016:4).

Müziksel işitme, okuma, yazma (MİOY) dersi Türkiye’de ilkökul, ortaokul, lise ve lisans seviyesinde genel, özengen ve mesleki boyutlarda müzik eğitim müfredatında yer almaktadır. Özgür’e göre (1996) bu ders, müziksel okuma, yazma ve işitmeye yönelik olup; temel müzik, form bilgisi ve çok seslendirmeye ilişkin ilk bilgileri de içermesiyle diğer alan derslerine gereken alt yapıyı oluşturmaktadır (Özgür, 1996: 198). Müziksel işitme, okuma, yazma dersinin içeriği ile öğrencilerin ritim duygularını, notaları okuma, duyma ve yazma becerilerini, müziksel bellek ve dikkatlerini geliştirmeyi, müzikalitelere ve genel müzik başarılarını arttırmayı amaçladığını söylemek mümkündür. Albuz’a (1996) göre MİOY dersi, uygulamalı derslerin tümünün, teorik derslerin ise birçoğunun ön koşuludur ve bu alanda gecikmiş bir başarı, diğer alanlardaki eğitimin hızını kesmekte, onların da başarısını engellemektedir (Albuz, 1996:193).

Eğitimde ölçmenin önemi göz önüne alındığında, müzik eğitimi için temel derslerden biri olduğu düşünülen MİOY eğitimi ile ilgili geliştirilmiş ölçme araçlarının da önemi ortaya çıkmaktadır. Bu derse yönelik tutum, başarı, özyeterlik algısı gibi niteliklerin ölçülmesiyle ilgili yapılmış çalışmalar için literatür taraması yapılmıştır. Araştırmada yurtiçi kaynaklardan ulaşılabildiği kadarıyla, MİOY alanında geliştirilmiş olan ölçme araçlarının türüne, içeriğine, geçerlik-güvenirliliğine göre incelenerek tek bir literatürde toplanması, varsa eksik yönlerinin tartışılması, konu ile ilgili önerilerde bulunulması amaçlanmış ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- MİOY ile ilgili geliştirilmiş ölçme araçlarının yayın yılına göre dağılımı nedir?
- MİOY ile ilgili geliştirilmiş ölçme araçlarının yayın türüne göre dağılımı nedir?
- MİOY ile ilgili geliştirilmiş ölçme araçlarının türüne göre dağılımı nedir?
- MİOY ile ilgili geliştirilmiş ölçme araçlarının uygulandığı örneklem grubu nedir?
- MİOY ile ilgili geliştirilmiş ölçme araçlarının uygulandığı örneklem grubu sayıları nedir?
- MİOY ile ilgili geliştirilmiş ölçme araçlarının soru şekli nedir?
- MİOY ile ilgili geliştirilmiş ölçme araçlarının içeriği nedir?

MİOY ile ilgili geliştirilmiş ölçme araçlarının geçerlik-güvenirlik durumuna göre dağılımı nedir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma yöntemine göre tasarlanan araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmış, elde edilen veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Özetlenen ve yorumlanan veriler içerik analizi ile daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. İçerik analizi için toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217-259).

2.2. Araştırmanın Örneklemi

Örneklemi belirlemek amacıyla ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde temel anlayış, önceden belirlenmiş olan bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:140). Çalışmanın örneklem grubunu konu ile ilgili yalnızca yurtiçi çalışmalar, YÖK tez veri merkezinden ulaşılabilen kaynaklar, yayımlanmış makaleler ve yazarı ile iletişime geçilerek ulaşılan çalışmalar oluşturmuştur. Yukarıda belirtilen örneklem dâhilinde başlangıçta 25 adet ölçme aracı geliştirme ile ilgili çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan 2 tanesinin geliştirilmiş olan ölçeğine ulaşamadığı için (Göğüş, 1999; Özal Göncü, 2002), 1 tanesinin yazarı geliştirdiği testin kullanımına henüz izin vermediği için (Tunca, 2011) çalışma kapsamından çıkarılmıştır. Sonuçta 22 adet ölçme aracı ile çalışma yapılmıştır (Ek-1). Bu ölçme araçları, başlığı ve içeriği incelenerek örneklem grubuna dâhil edilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Doküman incelemesi yoluyla elde edilen veriler, nitel veri analizi türlerinden olan içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmada yurt içi literatür taraması yapılmış ve konu ile ilgili geliştirilmiş olan 22 ölçme aracı geliştirme çalışmasına ulaşılmıştır. Aynı yazara ait birden fazla çalışmada, farklı ölçme aracına rastlanmasının yanı sıra, bir tez çalışması içerisinde birden fazla geliştirilmiş ölçme aracına da rastlanmıştır. Özdemir'e ait (2012, 2016) 2 farklı ölçme aracı geliştirme çalışması bulunurken; Bilen'e (1995) ait doktora tezinde geliştirilmiş 2 farklı ölçme aracı çalışması, Özmenteş'e ait (2005) doktora tezinde geliştirilmiş 2 farklı ölçme aracı çalışması, Öztürk'e ait (2012) doktora tezinde geliştirilmiş 3 farklı ölçme aracı çalışması, Uçal Canakay'a ait (2007) doktora tezinde geliştirilmiş 4 farklı ölçme aracı çalışması ve Özaltunoğlu'na ait (2011) doktora tezinde geliştirilmiş 2 farklı ölçme aracı çalışması bulunmaktadır. Çalışma örneklemine dâhil edilen ölçme aracı geliştirme çalışmaları; yayın yılı, yayın türü, ölçme aracı türü, soru sayısı, ölçme araçlarının içeriği, geçerlik-güvenirlik yöntemi şeklinde Excel programında tablo haline getirilmiştir. Çalışmanın iç geçerliği ve güvenilirliğini arttırmak için literatür taraması tekrarlanmıştır. Tablo haline getirilen 22 adet ölçme aracı geliştirme çalışması, belirlenen kapsam dâhilinde tekrar gözden geçirilmiş ve kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bölümler kodlanarak isimlendirilmiştir. Excel'de isimlendirilen veriler tekrarlanma sıklığına göre frekans (f), yüzde (%), standart sapma ve ortalama değerleri kullanılarak hesaplanmış, tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde çalışma kapsamında elde edilmiş olan veriler tablolaştırılarak sunulmuştur.

3.1. MİOY İle İlgili Geliştirilmiş Ölçme Araçlarının Yayın Yılına Göre Dağılımı

Geliştirilmiş ölçme araçlarının yıllara göre dağılımı incelendiğinde, ilk ölçme aracının 1995 yılında geliştirildiği görülmektedir (Tablo-1). 1995 yılında 2 adet ölçme aracı geliştirilmiş daha sonra uzun bir süre konu üzerinde çalışılmamıştır. İlerleyen yıllarda ise neredeyse düzenli olarak ölçme araçları geliştirildiği, hatta 2007 (%22.7) ve 2012 (%22.7) yıllarında sayıda oldukça artış olduğu görülmektedir.

Tablo-1: Ölçme Araçlarının Yayın Yılına Göre Dağılımı

Yıl	f	%
1995	2	9.1
2003	1	4.5
2004	1	4.5
2005	2	9.1
2007	5	22.7
2010	1	4.5
2011	2	9.1
2012	5	22.7
2014	1	4.5
2016	2	9.1
Toplam	22	100

3.2. MİOY İle İlgili Geliştirilmiş Ölçme Araçlarının Yayın Türüne Göre Dağılımı

Geliştirilen ölçme araçlarının büyük bir kısmı (%77.3) doktora tezi olarak yayımlanmıştır. Diğer çalışmaların ise %18.2'si yüksek lisans tezi, %4.5'i makale olarak yayımlanmıştır. Tez olarak yayımlanmış ölçme araçlarının bazılarında internet kaynağında bildiri ya da makale çalışması olarak da rastlanmaktadır.

Tablo-2: Ölçme Araçlarının Yayın Türüne Göre Dağılımı

Yayın Türü	f	%
Doktora Tezi	17	77.3
Yüksek Lisans Tezi	4	18.2
Makale	1	4.5
Toplam	22	100

3.3. MİOY İle İlgili Geliştirilmiş Ölçme Araçlarının Türüne Göre Dağılımı

MİOY dersine yönelik geliştirilmiş olan ölçme araçlarının %63.6'sı test, %36.4'ü ölçekten oluşmaktadır (Tablo-3). Tablo-3.1'e bakıldığında, geliştirilmiş ölçek ve testlerin, %22.7'sini müziksel işitmeye yönelik testler, %18.2'sini müzik teorisi testleri, %13.6'sını başarı testi, %9.1'ini tutum ölçeği, %9.1'ini özyeterlik algısı ölçeği ve tabloda görülen diğer test ve ölçeklerin oluşturduğu görülmektedir.

Tablo-3: Ölçme Araçlarının Türüne Göre Dağılımı

Tür	f	%
Test	14	63.6
Ölçek	8	36.4
Toplam	22	100

Tablo-3.1: Test ve Ölçeklerin Türüne Göre Dağılımı

Tür	f	%
Müziksel İşitme Testi	5	22.7
Müzik Teorisi Testi	4	18.2
Başarı Testi	3	13.6
Tutum Ölçeği	2	9.1
Özyeterlik Algısı Ölçeği	2	9.1
Dikte Yazılıma İlişkin Başarı Ölçeği	2	9.1
Müziksel Yazma (Dikte) Testi	1	4.5
Müziksel Okuma (Solfej) Testi	1	4.5
Kaygı Ölçeği	1	4.5
Başarı/Başarısızlık Yüklemeleri Ölçeği	1	4.5
Toplam	22	100

3.4. MİOY İle İlgili Geliştirilmiş Ölçme Araçlarının Uygulandığı Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

Geliştirilen ölçme araçlarının örneklem grupları lisans, ilköğretim, lise, ortaöğretim öğrencileri ve öğretim elemanlarından oluşmaktadır (Tablo-4). Çalışmaların %50'sinin örneklem grubu lisans seviyesi öğrencilerinden, %27.3'ünün ilköğretim, %13.6'sının lise, %4.5'inin ortaöğretim öğrencilerinden ve yine %4.5'inin öğretim elemanlarından oluştuğu görülmüştür. Öğrenci ve öğretim elemanlarının örneklem grubu oluşturma yüzdelerine bakıldığında ise, örneklem grubunun yarısını lisans öğrencilerinin oluşturduğu görülmektedir (Tablo-4).

Tablo-4: Ölçme Araçlarının Uygulandığı Örneklem Grubu

Örneklem Grubu	f	%
Lisans	11	50.0
İlköğretim	6	27.3
Lise	3	13.6
Ortaöğretim	1	4.5
Öğretim Elemanı	1	4.5
Toplam	22	100

3.5. MİOY İle İlgili Geliştirilmiş Ölçme Araçlarının Uygulandığı Örneklem Grubu Sayılarının Dağılımı

Tablo-5 incelendiğinde, ölçme aracı geliştirme sürecinde belirlenen örneklem grubu sayılarının en az n=38 kişi, en çok n=430 kişi olduğu ve ortalama örneklem grubu sayısının n=198.052 olduğu tespit edilmiştir. Ancak 22 çalışmadan 3 tanesinin katılımcı sayısı belirtilmediği için bu dağılım içerisinde dâhil edilmemiştir.

Tablo-5: Örneklem Grubu Sayılarının Dağılımı

Örneklem Grubu Sayısı	n	Min.	Max.	Ortalama	ss
	19	38	430	198.052	96.339

3.6. MİOY İle İlgili Geliştirilmiş Ölçme Araçlarının Soru Şekline Göre Dağılımı

Geliştirilen ölçme araçlarının soru şekillerinin %54.5'ini çoktan seçmeli maddeler, %31.8'ini likert tipi ölçekler ve %13.6'sını açık uçlu soruların oluşturduğunu Tablo-6 göstermektedir. Araştırmacılar ölçek geliştirme sürecinde çoktan seçmeli maddeleri diğerlerine göre daha çok tercih etmişlerdir.

Tablo-6: Ölçme Araçlarının Soru Şekli

Soru Şekli	f	%
Çoktan Seçmeli	12	54.5
5'li Likert	7	31.8
Açık Uçlu	3	13.6
Toplam	22	100

3.7. MİOY İle İlgili Geliştirilmiş Ölçme Araçlarının İçeriğine Göre Dağılımı

Tablo-7'de geliştirilmiş olan testlerin içeriğine bakıldığında, sadece temel müzik bilgisi içeren testlerin 2 şekilde yapıldığı görülmektedir: Araştırmacının piyano yardımı ile soruları çaldığı, denek grubunun dinleyerek (işitme ile) doğru yanıtı bulup, test üzerinde işaretleme yaptığı testler (%27,2) ve denek grubunun araştırmacıya ihtiyaç duymadan test maddelerini okuyarak yaptığı testler (%27,2). Tablonun geneline bakıldığında ise sadece temel müzik bilgisi içeren testlerin toplamda %54,4 olduğunu ve geliştirilen testler içinde en çok tercih edilen olduğu görülmektedir. Yine araştırmacının piyano ile çaldığı ve denek grubunun dinleyerek yaptığı aralık, akor tanımlama, çözme, yazma ve makamsal, tonal dikte ve basit, karmaşık ölçüde tartım yazma bilgisi içeren 1 test daha bulunmaktadır. Bunlar dışında geliştirilen testlerin deneğin test maddelerini okuyarak cevapladığı testler olduğu görülmektedir.

Tablo-7: MİOY İle İlgili Geliştirilmiş Testlerin Dağılımı

Testler	f	%	
TMB İçeren Testler*	İşitme İle Yapılan Testler	3	27.2
	Okuyarak Yapılan Testler	3	27.2
TMB ve Müzik Kültürü İçeren Test	Okuyarak Yapılan Test	1	9.1
TMB ve Akor, Modülasyon, Dizi, Aralık Bilgisi İçeren Test	Okuyarak Yapılan Test	1	9.1
Aralık, Akor Tanımlama, Çözme, Yazma ve Makamsal, Tonal Dikte ve Basit, Karmaşık Ölçüde Tartım Yazma Bilgisi İçeren Test	İşitme İle Yapılan Test	1	9.1
Müziksel İşitme, Gürlük, Tempo, Ezgisel Bellek ile İlgili Test	İşitme İle Yapılan Test	1	9.1
Sesin Doğru Kullanımı, Doğru Duruş vb. İle İlgili Gözlem Testi	Gözlem Yoluyla Yapılan Test	1	9.1
Toplam	11**	100	

*Temel müzik bilgisi (TMB) içeriğinde; ritim, ezgi, porte, ölçü, nüans vb. tanımlar bulunmaktadır. İşitme ile (dinleyerek) yapılan ve temel müzik bilgisi barındıran testlerin içeriğinde, seslerin uzunluğunun, incelik kalınlığının, değişen ritim kalıplarının ve seslerin yüksekliğinin, yöneliminin ve sıralanışının çözümlenerek işitilmesi amaçlanmaktadır. Sadece okuyarak yapılan testlerin içeriğinde ise yukarıda ifade edilen terimlerin tanımlanması ile ilgili sorular bulunmaktadır.

**Araştırmada n=14 adet test bulunmasına rağmen, yukarıda bulunan testlerin haricinde 2 çalışmada temel müzik bilgisi ile ilgili sorular içeren, 1 çalışmada ise dizi, tonalite, aralık, akor, ölçü, nüans bilgisi ile ilgili sorular içeren testlerin ne şekilde yapıldığı ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Bu yüzden 3 çalışma bu tabloda değerlendirmeye alınamamıştır.

Tablo-7.1’de geliştirilmiş ölçeklerin içeriğine göre dağılımı görülmektedir. Dikte yazılımına ilişkin geliştirilen ölçeklerde (n=2) araştırmacı soruları piyano ile çalmış ve denek grubu dinleyerek doğru yanıtı bulup ölçek üzerinde işaretleme yapmıştır. Geliştirilen diğer ölçeklerde denek grubu soruları okuyarak yanıtlamıştır. Bu çalışmada ulaşılabilen ölçeklerin %25’i başarı ölçekleri, %25’i tutum ölçekleri ve %25’i özyeterlik algısı ölçeklerinden; %12.5’i kaygı ölçeği, %12.5’i başarı/başarısızlık yüklemeleri ölçeğinden oluşmaktadır (Tablo 7.1).

Tablo-7.1: MİOY İle İlgili Geliştirilmiş Ölçeklerin Dağılımı

Ölçekler		f	%
Dikte Yazılımına İlişkin Başarı Ölçeği	İşitme İle Yapılan Ölçek	2	25
Tutum Ölçeği		2	25
Özyeterlik Algısı Ölçeği		2	25
Kaygı Ölçeği		1	12.5
Başarı/Başarısızlık Yüklemeleri Ölçeği		1	12.5
Toplam		8	100

3.8. MİOY İle İlgili Geliştirilmiş Ölçme Araçlarının Geçerlik-Güvenirlik Durumuna Göre Dağılımı

Tablo-8’de geliştirilmiş test ve ölçeklerin geçerlik-güvenirlik durumları incelenmiştir. Araştırmacılar geliştirdikleri ölçme araçlarının geçerliği için yapı ve kapsam geçerliliğini; güvenirliği için ise 2 yarı yöntemi, KR-20, KR-21 katsayıları ve Cronbach Alfa güvenirliğini kullanmışlardır. Bu çalışma kapsamındaki tüm ölçme araçlarının kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmıştır. Yapı geçerliği, güvenirlik için kullanılan yöntemler ve bu yöntemleri kullanan çalışma sayısı da Tablo 8’de belirtilmiştir. Ayrıca çalışmalardan 1 tanesi geliştirilen ölçme aracının güvenirliği için tabloda belirtilen güvenirlik yöntemlerinin yanında Guttman’ın Lambda 6 (G6) tutarlık katsayısını da göz önünde bulundurmıştır. Yine çalışmalardan 2 tanesi tablodaki güvenirlik yöntemlerinin yanında İkiye Bölünmüş Model (Guttman Split-Half Katsayısı) kullanmıştır. Ölçme araçlarının yapı geçerliği için hesaplanan KMO değeri ve Barlett testi kullanımı (%17.6) ile Alt-üst %27 ile t testi (%16.2) kullanımının hemen hemen aynı yüzdelere sahip olduğu görülmektedir. Güvenirlik için hesaplanan Cronbach Alfa katsayısının kullanımı en çok tercih edilen iken (%14.8); KR 20, KR 21 katsayısı (%10.8) ile 2 yarı yöntemi (%10.8) güvenirlik için hesaplanan ve kullanım sıklığı olarak birbirine yakın olduğu görülen yöntemlerdir.

Tablo-8: MİOY İle İlgili Geliştirilmiş Ölçme Araçlarının Geçerlik-Güvenirlik Durumuna Göre Dağılımı

		f	%
Geçerlik	Yapı Geçerliği	Faktör Analizi (KMO Değeri ve Barlett Testi)	13 17.6
		Alt-Üst %27 ile T Testi	12 16.2
	Kapsam Geçerliği	Uzman Görüşü	22 29.7
Güvenirlik	2 Yarı Yöntemi (Spearman-Brown Formülü)		8 10.8
	KR-20 ve KR-21 Katsayısı		8 10.8
	Cronbach Alfa Güvenirliği (α Sayısı)		11 14.8
Toplam		74	100

4. Sonuç ve Öneriler

Müziksel işitme, okuma, yazma ile ilgili geliştirilmiş olan ölçme araçlarının sistematik olarak incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, yurt içi literatür taraması yapılmış, YÖK tez veri merkezinden ulaşılabilen kaynaklar, yayımlanmış makaleler ve yazarı ile iletişime geçilerek ulaşılan araştırmalar çalışma kapsamına alınmıştır. MİOY ile ilgili geliştirilmiş olan ölçme araçlarının yayın yılına, yayın türüne, türüne, uygulandığı örneklem grubuna ve örneklem grubu sayısına, soru şekline, içeriğine ve geçerlik-güvenirlik durumuna göre dağılımı tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda, ulaşılabilen kaynaklar dâhilinde ilk ölçme aracının 1995 yılında geliştirildiği görülmüştür. 1995 yılında 2 adet ölçme aracı geliştirilmiş daha sonra uzun bir süre konu üzerinde çalışılmamıştır. İlerleyen yıllarda ise neredeyse düzenli olarak ölçme araçları geliştirildiği, hatta 2007 (%22.7) ve 2012 (%22.7) yıllarında sayıda oldukça artış olduğu görülmektedir. Eğitimde ölçmenin önemi göz önüne alındığında, ölçek geliştirme sayısındaki artışın olumlu bir sonuç olduğunu söylemek mümkündür. Bu alanda yapılacak olan çalışmaların arttırılması verimli bir eğitim-öğretim süreci için katkı sağlayacaktır. Ölçek geliştirme sürecinde kullanılan istatistik programlarının kullanımı ile ilgili çeşitli eğitim ve seminerlerin düzenlenmesi, araştırmacıların kendi istatistik çalışmalarını sürdürebilmesi bu çalışmanın önerileri arasında yer alabilir.

Geliştirilen ölçme araçlarının %77.3'ü doktora tezi olarak yayımlanmıştır. Diğer çalışmaların ise %18.2'si yüksek lisans tezi, %4.5'i makale olarak sunulmuştur. Tez çalışması olarak yayımlanmış ölçme araçlarının bazılarında internet kaynağında bildiri ya da makale çalışması olarak da rastlanmaktadır.

MİOY dersine yönelik geliştirilmiş olan 22 ölçme aracının %63.6'sının test, %36.4'ünün ölçekten oluştuğu görülmüştür. Geliştirilmiş ölçek ve testlerin çoğunluğu müziksel işitmeye yönelik testlerden (%22.7), müzik teorisi testlerinden (%18.2), başarı

testlerinden (%13.6), tutum ölçeklerinden (%9.1) ve özyeterlik algısı ölçeklerinden (%9.1) oluşmaktadır. Geliştirilen ölçme araçlarının sayısına bakıldığında, müzik eğitimi sürecinde temel derslerden biri olarak düşünülen MİOY dersine yönelik öğrencilerin tutum, başarı, algı vb. konularda düzey ve durumunu belirlemek için kullanılan ölçme araçlarının sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Ölçme olmadan değerlendirmenin yapılamayacağı düşünüldüğünde, konu ile ilgili daha fazla ölçme aracı geliştirilmesi ve yayın yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Geliştirilen ölçme araçlarının örneklem grupları lisans, ilköğretim, lise, ortaöğretim öğrencileri ve öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Çalışmaların çoğu lisans öğrencileri ile yapılırken, özellikle ortaöğretim düzeyi öğrencileriyle yapılan çalışma araştırmanın %4.5'ini oluşturmaktadır. Müzik yeteneğini ölçmede, dünyada kabul görmüş Seashore Müziksel Yetenek Ölçümleri Testi, Kwalwasser-Dykema Müzik Testi, Drake Müziksel Başarı Testi, Oregon Müziksel Ayırt Etme Testi gibi birçok ölçme aracı bulunmaktadır. Bu testlerin, ilköğretim ve ilköğretim öncesi bireylerin yetenek ölçümlerini belirlemeye yönelik olduğu görülmektedir. Ancak ülkemizde lisans düzeyine yönelik yapılan özel yetenek sınavlarının içeriği, yukarıda belirtilen özel yetenek testlerini kaynak almaktadır. Ülkemizde uygulanan yetenek sınavı testlerini doğrudan ve dolaylı etkileyen birçok faktörün yanı sıra, referans aldığı Avrupa kaynaklı testlerle ilgili adayların yaşına uygun olmaması durumu ile ilgili bir sorun da bulunmaktadır (Aşkın Kumova ve Demirbatır, 2012:105). Günümüzde Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü, Konservatuvar gibi mesleki ve özengen kurumlarda yürütülmekte olan MİOY dersinin önemi göz önüne alındığında, geliştirilen ölçek türlerinin çoğunlukla lisans seviyesinde kalmaması, diğer örneklem grupları için de çalışmaların artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Geliştirilen ölçme araçlarının soru şekillerinin %54.5'ini çoktan seçmeli maddeler, %31.8'ini likert tipi ölçekler ve %13.6'sını açık uçlu soruların oluşturduğu tespit edilmiştir. Araştırmacıların ölçek geliştirme sürecinde, çoktan seçmeli maddeleri diğerlerine göre daha çok tercih ettiği tespit edilmiştir.

Geliştirilmiş olan testlerin içeriğine bakıldığında, en çok temel müzik bilgisi içeren testlerin geliştirildiği tespit edilmiştir. Bu testler çoktan seçmeli maddelerden ve öğrencinin yalnızca teori bilgisi ile cevaplayabileceği sorulardan oluşmuştur. Ancak MİOY ders içeriğinde önemli bir yere sahip olan ve teorik çalışmaları destekleyen müziksel işitmeye ve müziksel okumaya yönelik testlerin artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Şeker ve Gençdoğan'a göre (2014:5) duyuşsal özellikleri ölçmek amacıyla hazırlanan testlerin bireylerin gerçek durumunu olduğu gibi yansıttığını söylemek pek mümkün değildir. Bu test ile ilgili doğru kestirimlerde bulunmak testin dayanıklılığına ve sağlamlığına bağlıdır. Bu yüzden hazırlanacak ya da geliştirilecek olan testin geçerlik, güvenilirlik gibi en az iki temel özelliği taşıması gerekir ve duyuşsal özellikleri ölçme gücünde olan bu testler, aynı zamanda bilimsel amaçlı akademik araştırmaların da en önemli araçlarındandır. Geliştirilmiş olan test ve ölçeklerin geçerlik-güvenirlik durumları incelendiğinde, araştırmacıların geliştirdikleri ölçme araçlarının geçerliği için yapı ve kapsam geçerliliğini; güvenilirliği için ise 2 yarı yöntemi, KR-20, KR-21 katsayıları ve Cronbach Alfa güvenirliliğini kullandığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamındaki tüm ölçme araçlarının kapsam geçerliği için uzman görüşüne başvurulmuştur.

KAYNAKÇA

- Albuz, A. (1996). AGSL Müzik Bölümlerinde Uygulanan Müziksel İşitme-Okuma Dersinin Önemi, İçeriği ve Sorunları. *I. Ulusal Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü.
- Aşkın Kumova, P., Demirbatır R. E. (2012). Müzik Öğretmenliği Programları Kapsamında Özel Yetenek Sınavlarının Karşılaştırılarak İncelenmesi. *GEFAD / GUJGEF*, 32(1): 103-127.
- Dalkıran, E. (2006). Keman Eğitiminde Performansın Ölçülmesi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö. (2005). *Eğitimde Program Geliştirme* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- MEB. (2016). Güzel Sanatlar Lisesi Batı Müziği Teori ve Uygulaması Dersi Öğretim Programı. (son erişim tarihi: 05.02.2018). Çevrimiçi erişim adresi: (<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Im-HOjTLikJ:tarsus.meb.gov.tr/indir.aspx%3Fek%3D23268+&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>)
- Özgür, Ü. (1996). AGSL Müzik Bölümlerinde Okutulmakta Olan Müziksel İşitme-Okuma-Yazma Dersinin İçeriği, Sorunları ve Çözümüne İlişkin Ders Öğretmenlerinin Görüşleri. *I. Ulusal Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Sempozyumu*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü.
- Say, A. (2005). *Müzik Ansiklopedisi* (Cilt 2). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Şeker, Hasan ve Gençdoğan, Başaran (2014). *Psikolojide ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme* (2. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi* (2. Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK-1

- Atak Yayla, A. (2003). Müziksel Yeteneğin Ölçümü. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bilen, S. (1995). İşbirlikli Öğrenmenin Müzik Öğretimi ve Gündüsel Süreçler Üzerindeki Etkileri. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Cesur, D. (2012). Ortaöğretim Müzik Dersinin İşlevselliği. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Göğüş, G. (1999). Müzik Yeteneğinin Tanımı, Ölçümü ve “Deneme Yetenek Testi”. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XII(1), 147-154.
- İnan, E. (2010). Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Öğrencilerinin Müziksel İşitme Okuma Yazma Dersi ile İlgili Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelemesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Nazlımoğlu, E. (2016). Müziksel İşitme Okuma Yazma Derslerinde Bilgisayar Destekli Programlı Öğretim Yönteminin Etkililiği. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Özal Göncü, İ. (2002). 4-6 Yaş Anaokulu Çocuklarına Uygulanan Müzik Eğitiminin Müziksel Ses ve İşitsel Algı Gelişimlerine Etkileri. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özaltunoğlu, Ö. (2011). “Moveable-Do” Metodunun Lisans Öğrencilerinin Dikte Yazma Becerilerinin Geliştirilmesine Etkisi. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Özdemir, G. (2012). Müziksel Okuma (Solfej) Performans Testi Tasarımı. Doktora Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Özdemir, G. (2016). 13-15 Yaş Aralığına Yönelik Müziksel İşitme Testi Tasarımı. *Fine Arts (NWSAFA)*, 11(3), 116-128.
- Özmenteş, G. (2005). Dalcroze Eurhythmics Öğretiminin Müziksel Beceriler, Müzik Dersine İlişkin Tutumlar ve Müzik Yeteneğine İlişkin Özgüven Üzerindeki Etkileri. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Öztürk, G. (2012). Müziksel İşitme Eğitiminde Kullanılan “İşbirlikli Öğrenme Yöntemi”nin Öğrenci Kaygı ve Başarısına Etkisi. Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Tekin Gürgen, E. (2007). Orff-Schulwerk ve Kodály Yöntemi’nin Vokal Doğaçlama, Müziksel İşitme ve Şarkı Söyleme Becerileri Üzerindeki Etkileri. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tunca, O. (2011). Devlet Konservatuvarı Oyunculuk Sanat dalı Özel Yetenek Sınavlarının Müziksel İşitme ve Şan Boyutu İçin Bir Test Geliştirme Çalışması. *Folklor/Edebiyat*, 17(65), 153-162.
- Uçal Canakay, E. (2007). Aktif Öğrenmenin Müzik Teorisi Dersine İlişkin Akademik Başarı, Tutum, Özyeterlik Algısı ve Yüklemeler Üzerindeki Etkileri. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Uysal, G. (2004). İlköğretimde İşbirlikli Öğrenmenin Müzik Öğretiminde Sınıf Atmosferi ve Şarkı Söyleme Becerileri Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yıldız, C. (2014). Müziksel, İşitme, Okuma ve Yazma Öz Yeterlik Ölçeği’nin Geliştirilmesi ve Müzik Öğretmeni Adaylarının Öz Yeterlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.